

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет/інститут Педагогічний

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ**

Рівень вищої освіти –
(перший (бакалаврський) рівень)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 27 серпня 2024р.

м. Івано-Франківськ – 2024р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи інклюзивного навчання
Викладач (-і)	Кудярска Тетяна Романівна
Контактний телефон викладача	(+38) 095 05 20 206
E-mail викладача	tetiana.kudiarska@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	Асинхронна комунікація здійснюється впродовж усього процесу вивчення дисципліни, в межах робочого часу на https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Комунікація відбувається згідно з розкладом занять - очно або дистанційно (посилання для входу є доступним в е-розкладі).
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є особливості розвитку та навчання дітей з особливостями розвитку та інклюзивні процеси в освіті України. «Основи інклюзивного навчання» - складова дисциплін професійної підготовки вихователів дітей раннього та дошкільного віку до професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища закладів дошкільної освіти. Дисципліна вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта».	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни ознайомлення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із особливостями розвитку й навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах інклюзивного середовища закладу освіти. <u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є формування у здобувачів компетентностей щодо концептуальних засад інклюзивного навчання, системи освіти дітей з ООП; уявлення про особливості психофізичного розвитку дітей; розуміння основних принципів і технологій організації освітнього процесу дітей з порушеннями розвитку.	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<u>Інтегральна компетентність</u>: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов. <u>Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України)</u>: КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. <u>Загальні компетентності (за професійним стандартом)</u>: ЗК.01. Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність). ЗК.02. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність). A2.3. Здатність організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною (організаційна компетентність). A2.4. Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми	

потребами (організаційна компетентність).

В1.1. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії (психоемоційна компетентність).

Спеціальні (фахові) компетентності (за стандартом вищої освіти України):

КС-10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати навчання:

ПР-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПР-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПР-10. Знати принципи функціонування системи раннього втручання, розуміти можливості опори на неї у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, дотримуючись професійно-етичних вимог до діяльності фахівця з раннього втручання.

ПР-13. Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.

ПР-21. Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

5. Організація навчання				
Обсяг навчальної дисципліни				
Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		24		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		36		
самостійна робота		120		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий	
6-7	012 Дошкільна освіта	3-4	Нормативна	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Класифікація особливостей психофізичного розвитку. Поняття «діти з ООП» і «діти з обмеженими можливостями». Класифікація порушень розвитку у дітей. Особливості і закономірності порушеного розвитку. Клінічна класифікація типів дизонтогенеза. Етіологія і патогенез дизонтогеней.		2	2	10
Тема 2. Діти з порушенням аналізаторів. Особливості розвитку дітей з порушеннями аналізаторів. Діти з порушенням слуху. Причини порушень слуху у дітей. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Діти з порушенням зору. Причини порушень зору у дітей. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.		2	4	10
Тема 3. Діти з порушеннями пізнавальних процесів та з порушеннями інтелектуального розвитку. Діти з порушенням інтелектуального розвитку. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та психолого-педагогічні класифікації порушень. Поняття «порушення пізнавальних процесів». Класифікація порушень розвитку у дітей. Особливості розвитку цієї категорії дітей.		2	4	10

Тема 4. Діти з порушенням мовлення. Етіологія мовленнєвих порушень. Класифікація порушень мовлення у дітей. Порушення усного мовлення: порушення фонаційного та структурно-семантичного оформлення. Порушення писемного мовлення (читання та письма).	2	4	10
Тема 5. Діти з порушеннями опорно-рухового апарата (ПОРА). Причини виникнення та форми дитячого церебрального паралічу (ДЦП). Особливості розвитку дітей з ДЦП.	2	2	10
Тема 6. Поняття «діти з порушенням емоційно-вольової сфери». Причини виникнення порушення та особливості розвитку дітей з порушенням емоційно-вольової сфери. Особливості діагностики РДА та СДУГ. Прояви РДА. Прояви СДУГ.	2	2	10
Тема 7. Інклюзивна освіта: сутність, завдання і принципи. Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Завдання та принципи інклюзивної освіти. Концепція інклюзивного навчання в документах ЮНЕСКО, дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).	2	2	10
Тема 8. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних та національних документах і законодавстві. Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивного навчання. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП.	2	2	10
Тема 9. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) в Україні. Нормативна база створення ІРЦ. Структура ІРЦ, її завдання. Принципи роботи ІРЦ. Посадові обов'язки фахівців (консультантів) ІРЦ. Взаємодія фахівців ІРЦ з командою психолого-педагогічного супроводу (КППС) в закладах освіти.	2	4	10
Тема 10. Індивідуальна програма розвитку (ІПР) дитини з ООП в умовах інклюзивного освітнього середовища. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки ІПР та етапи її виконання. Індивідуальний навчальний план та індивідуальна програма розвитку.	2	4	10
Тема 11. Практика взаємодії з батьками дітей з особливостями розвитку в інклюзивному просторі. Педагогічні умови соціалізації дітей з ООП в інклюзивному закладі.	2	2	10
Тема 12. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища. Універсальний дизайн (УД) у сфері освіти. Принципи УД. Особливості застосування УД в інклюзивному середовищі. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного середовища для дітей з ООП. Медіатека та ресурсна кімната.	2	4	10
Загальна кількість годин:	24	36	120

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	З урахуванням Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти (pnu.edu.ua) Вид контролю: <u>Залік (VI семестр):</u>
---	---

	підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях $50 \times 9 = 45$ балів чи за виконання індивідуальних завдань $50 \times 9 = 45$ балів). Неформальна освіта – 5 балів. Максимальна – 50 балів). К/р – 50 балів. Разом – 100 балів. <u>Екзамен (VII семестр):</u> підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях $50 \times 9 = 45$ балів чи за виконання індивідуального завдання $50 \times 9 = 45$ балів). Неформальна освіта – 5 балів. Максимальна – 50 балів). Екзамен – 50 балів. Разом – 100 балів.
Вимоги до письмових робіт	Критеріями оцінювання <i>анотацій наукових статей</i> є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з <i>першоджерелами</i> є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання <i>повідомлення (доповіді)</i> здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Оцінювання <i>створених блок-схем, інтелект-карт, проєктів чи відеороликів</i> здійснюється за наступними критеріями: оригінальність подачі, новизна (свіжість) ідеї, використання сучасних комп'ютерних технологій, лаконічність подачі інформації. <i>Терміни підготовки робіт:</i> для денної – два тижні після пари в розкладі; для заочної – за 15 днів до початку сесії. Матеріали подавати в електронному варіанті на пошту викладача. <i>Критерії оцінювання під час підсумкового контролю</i> Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.
Семінарські заняття	Робота на кожному семінарському занятті складається з підготовки питань, запропонованих у плані заняття, та виконання завдань, запропонованих для самостійної роботи.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 50 % завдань.
Підсумковий контроль	<i>Форма контролю</i> – залік, екзамен, <i>форма здачі</i> – комбінована

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи виконуються з використання цифрових технологій та з посиланнями на джерела з урахуванням вимог до виду роботи.

Академічна доброчесність: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (нова редакція). <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/>

Відвідування занять.

Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове.

Пропущені семінарські заняття здобувач відпрацьовує, індивідуально виконуючи передбачену у плані лекційного чи практичного заняття роботу. Для цього використовуються:

- усне опитування;
- перевірка письмових завдань;
- заслуховування і перегляд відео, презентацій;
- перевірка виконаної, передбаченої програмою курсу, самостійної роботи (рекомендованих індивідуальних завдань тощо).

Неформальна освіта:

Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3) (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації : лист Міністерства освіти і науки України УІРО від 22.06.2023 р. № 172. 16с.

2. Брушневська І. М. Використання ймовірного прогнозування у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами. Acta Paedagogica Volyniensis, 2023, 2, 114-119, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2023.2/17/>

3. Брушневська І. М., Рібцун Ю. В. Психолого-педагогічна підтримка дітей 5р.ж. із лексико-граматичними труднощами : навч.-метод. посіб. для роботи з дітьми із порушеннями мовлення / І. М. Брушневська, Ю. В. Рібцун. Луцьк, 2023. 204 с.

4. Васильєва Г. І. Позиції зарубіжних вчених впровадження інклюзивної освіти. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 125-132.

5. Елен Я., Паула А., Ширлі С. Будуємо місточки завдяки сенсорної інтеграції, 3-є вид. *Терапія для дітей з аутизмом та іншими первазивними розладами розвитку: [пер. з англ. В.Г. Мартиросян, Н.А. Шафінська].* Біла Церква, ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2019. 240 с.

6. Захарова Л. Г. Роль інклюзивно-ресурсних центрів в реалізації корекційно-розвиткової складової інклюзивного навчання // *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 75-79.

7. Інклюзивне навчання в закладі дошкільної освіти : навчально-методичний посібник / Т. В. Наумчук та ін.. Київ : Літера ЛТД, 2024. 160 с.

8. Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю / за заг. ред. О. А. Голюк. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2018. № 1. 180с.

9. Колупаєва А. А., Наконечна Л. М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків :

Видавництво «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. 56с.

10. Колупаєва А. А., Таранченко О. М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. Київ : ТОВ «АТОПОЛ», 2016. 152с.

11. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.

12. Кудярьська Т.Р. Інтерактивне навчання, освітні технології, інклюзивна освіта: стан, перспективи удосконалення. /Тетяна Романівна Кудярьська/ Педагогічний факультет; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2021. 184с.

13. Матвеева Н.О. До питання організації освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 2, С. 29-33.

14. Матющенко І.М. Сучасні тенденції соціалізації дітей із тяжкими порушеннями мовлення. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 1, С. 26-29.

15. Нич В.В. Особливості навчальної та корекційно-виховної роботи з дітьми з порушеннями зору. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 1, С. 47-53.

16. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: *навчально-методичний посібник* / за заг. ред. Порошенко М. А. та ін.. Київ : 2018. 252с.

17. Платаш Л. Б. Становлення державно-громадських механізмів розвитку інклюзивної освіти в Україні (1990-2020рр.). *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2020, № 1 (2). С. 162-187.

18. Повіренна І., Павлюк Р., Психолого-педагогічний супровід молодших школярів з порушеннями мовлення в умовах спеціального закладу освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць*. 2023. № 40. С. 85-92.

19. Погребняк В.О. Педагогічні умови соціалізації дітей з порушеннями мовлення в інклюзивному закладі. *Вісник «Української асоціації корекційних педагогів» «Корекційна педагогіка»*, Київ, 2023, випуск 2, С. 39-42.

20. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с.

21. *Психолого-педагогічна підтримка дітей із заїканням в умовах війни: навч.-метод. посіб.* / Рібцун Ю. В. К. : ІСПП, 2022. 24 с.

22. Синьов В. М., Шевченко В. М. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами в соціальне середовище в сучасних умовах. *Inclusion and Diversity*, 2024. № 3. С. 92-96.

23. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі (методичні рекомендації) / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів: ЧОППО, 2023. 66 с.

24. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В. Алгоритм психолого-педагогічного супроводу учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія*. 2021. Том 32 (71). №2. 2021. С. 163-168.

25. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Супрун Г.В., Криваковська Р.В. Особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами. *Наукові перспективи*. № 6 (24). 2022. С. 528-544.

26. Хворова Г. М. Зміст та рівні батьківської компетентності у корекційно-педагогічному аспекті. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2015. № 5. Том 2. С. 333-347.

27. Шевченко В. Включення дітей з особливими освітніми потребами в соціально-освітнє середовище. *Гірська школа українських Карпат*. 2018. № 19. С. 51-55.

Додаткові ресурси (за наявності)

1. ЕНК «Інклюзивна освіта». Режим доступу:
<https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=13707>
2. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».
3. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс].
Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osibz-osoblivimi-potrebami/>
4. Сайт НУШ. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shkola-dlya-vsih-prohodteonlajn-kurs-pro-organizatsiyu-inklyuzyvnoho-seredovyshha/>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
<https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlfLkmX4fD9E>
5. Каталог курсів від Prometheus: безкоштовні, платні, з сертифікатом і без – платформа курсів для педагогічних працівників.

Ресурси для неформальної освіти:

1. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. Edera.
Режим доступу до ресурсу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>
2. Школа для всіх. Онлайн курс про організацію інклюзивного освітнього середовища.
Режим доступу:
https://study.edera.com/uk/courses/course/?_ga=2.58450345.2045256465.1625645308-1261316289.1625645308409
3. Онлайн курси з інклюзивної освіти.
Режим доступу: <https://naurok.com.ua/upgrade/kursy-inklyuzyvna-osvita>
4. Навчаємося з радістю. Онлайн-курс для спеціалістів, які працюють з дітьми із синдромом Дауна і дітьми з інтелектуальними порушеннями.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:DownSyndrome+DS101+2020/about>.
5. Недискримінаційний підхід у навчанні. Онлайн-курс.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>.
6. Робота вчителів початкових класів з дітьми із особливими освітніми потребами.
Онлайн-курс. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Inc+1/about>.
7. Участь батьків у організації інклюзивного навчання. Онлайн-курс.
Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Par+1/about>

Список рекомендованих книг:

- ✓ Л. Уліцька «Донька Бухари».
- ✓ Дж. Піколт «Крихка душа».
- ✓ Я.Л. Вишневський «Повторення долі».

- ✓ Люко Дашвар «Гоцик».
- ✓ С. Процюк «Руйнування ляльки».
- ✓ Оксана Радущинська «Метелики у крижаних панцирах».
- ✓ Ібен Акерлі «Ларс. LOL».
- ✓ Лінда Муллани Гант «Риба на дереві».
- ✓ Джулія Волтон «Слова на стінах».
- ✓ Ентоні Дорр «Все те незримо світло».
- ✓ Кім Слейтер «Розумник».
- ✓ Дженді Нельсон «Я віддам тобі сонце».
- ✓ Шерон Дрейпер «За межею».
- ✓ Гальфдан В. Фрайгоа «Любий Габріелю».

Розділи монографії

1. Mariia Adamiv, Nadiia Kravets, Paulina Szastaj. Psychological and Pedagogical Support of Children with Special Educational Needs in the Conditions of Inclusion. Психолого-педагогічний супровід дітей із особливими освітніми потребами в умовах інклюзії. С. 373-384. 2021p.in Opole, Poland ISBN 978-83-66567-33-7 Current Problems of Harmonization of Personality Development.

2. Кузенко О., Кравець Н.. Використання ІТ в реалізації завдань особистісного розвитку вихованців інклюзивних груп закладів дошкільної освіти/ Contemporary Trends of Improving Quality of Pedagogical Activity in the Context of Educational Modernization Process: monograf. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022. P. 77 - 87.

3. Кузенко О.Й., Кудярска Т.Р., Кравець Н.С.. Актуальні аспекти психолого-педагогічного супроводу мовленнєвого розвитку особистості в період дошкільного дитинства. Modern Approaches to Ensuring Sustainable Development. Collective Monograph. Katowice: 2023. С.362-367. Monografia_2023_2.pdf

4. Кузенко О., Мацук Л., Кравець Н.. Ігрові мовленнєві технології як дієвий засіб особистісного розвитку дітей в інклюзивному освітньому просторі // Quality of Life in Global and Local Contexts: Values, Innovation, and Multidisciplinary Dimensions. Monograph. Scientific editors: Nestorenko T., Pokusa T. Opole: The Academy of Applied Sciences – Academy of Management and Administration in Opole, 2023; P.531-542.

Доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

_____Тетяна КУДЯРСЬКА